

*Elfut a perc, az örök Idő várja,
Lelkünk, mint fehér kendő, leng utána,
Sokszor könnyünk se hull, szívünk se fáj.
Hidegen hagy az elhagyott táj, –
Hogy eltemettük: róla nem tudunk.
És mégis mondom néktek:
Valamitől mi mindig búcsuzunk.*

Gyurka bácsi, nyugodjon békében!

(Elhangzott a győri Szentlélek templom altemplomában, 2013. augusztus 6-án.)

Szabó Judit

**Fogarassy Miklós
(1939–2013)**

Mélyen tisztelt gyászoló gyülekezet!

A könyvtárosok kicsiny konfraternitása nevében szólnék Fogarassy Miklósról. A könyvtárosok nevében, hiszen Miklós könyvtáros volt egész életében. Az volt könyvtár–magyar szakos egyetemi tanulmányai előtt is, alatt is, diplomázása után is, mondhatnám, hogy egészen nyugdíjba vonulásáig, de nem mondanék igazat, hiszen könyvtáros maradt nyugdíjasként is. De ha csak ennyit mondanék róla mint könyvtárossal, végtelenül keveset, szinte semmit sem mondtam volna. Mert Fogarassy Miklós nagy könyvtáros volt. Nagy, a szónak abban az értelmében, ahogy Babits Mihály írta Arany Jánosról, hogy nagy kritikus volt. Miklós nemcsak nemzedéke, de minden korok egyik legnagyobb, legjelentősebb, legnagyobb hatású hazai könyvtárosa volt. Pedig éppen nem volt könnyű és egyszerű azzá válnia.

Miklós halmozottan előnyös és halmozottan hátrányos helyzetből indult. Édesapja Horthy hadseregének kiemelkedő tehetségű vezérkari ezredese volt, aki azután, csapattisztként a Szovjetunió ellen vívott háborúban „tűnt” el, vagyis szenvedett hősi halált. Hogy pontosan hol és hogyan, azt soha nem lehetett megtudni. Édesanyja világraszólóan művelt, minden nagy nyugati nyelven anyanyelvi szinten beszélő grande dame volt. A háború után „természetesen” kitelepítették az özvegyet lányával, Miklós nővérével és kisfiával együtt. A Krisztina körúti nagypolgári otthonból egy alföldi tanyára kerültek. Az édesanya később sem térhetett haza Budapestre, Pápán élt, és nyelvtanításból tartotta fenn magát és gyermekeit. Megintcsak természetesen, Miklós sokáig nem juthatott be az egyetemre. Hiába volt végtelenül művelt, hiába tudott kitűnően több nyelvet (elsősorban a franciát és az an-

golt), ki kellett várnia a diktatúra puhulását. Az egyetem elvégzése előtt főként könyvtári raktárosfiúként tevékenykedett; a szakmát legalulról kezdte és tanulta ki. Azután mégis feljutott a csúcsra. No nem a szó hivatali értelmében. Beosztott könyvtárosként dolgozott mindvégig, egy igen rövid időszaktól eltekintve, amikor az esztergomi városi könyvtár igazgatója volt. (Hogy e rövid idő alatt is milyen nagyszerűségeket művelt, arról az esztergomiak tudnának beszámolni.) Leghosszabban azonban az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozott, ott is bizonyos elitszínvonalat képviselő és elváró Könyvtártudományi és Módszertani Központban, a mai Könyvtári Intézet elődjében. Ezen a helyen számos posztot töltött be. Szerkesztette a könyvtárak állománygyarapítását segítő folyóiratot, az *Új Könyveket*, volt a helyismereti–helytörténeti könyvtári munka első számú referense, dolgozott és írt olvasáskutatóként, lett a gyerekkönyvtári munka legfőbb szakértője és támogatója, előadások sokaságát tartotta a KMK-ban szokásos és gyakori könyvtári továbbképzéseken, könyvtári asszisztenseket képzett és továbbképzett, az e területen születő dolgozatokat javította és bírálta, de nem folytatom tovább. Az eddigiekből és kitűnhetett, hogy all round könyvtáros volt, a szakma – mint említettem volt – nagymestere. Az *Új Könyvek* szerkesztőjeként hatalmas világirodalmi műveltségét kamatoztatta; olvasáskutatóként pszichológiai és szociológiai ismereteit vetette be; a helyismereti munka gazdájaként új utakat és módszereket talált és tett közzé ezen az oly fontos, csak az értők által kellően becsült téren. Gyerekkönyvtári referensként egy világgraszálón nagy előd nyomaiba kellett lépnie. Vargha Balázs e területnek legnagyobbja volt, de Fogarassy semmiben, ebben sem adta alább, mint a korábbi nagyok.

Nem mondom, épp csak utalok rá, hogy Miklós szinte minden magyar (és persze számos nyugati) könyvtárat ismert. Aligha van olyan kisebb vagy nagyobb magyar könyvtár, ahol nem fordult volna meg többször is. És persze szinte személyesen ismert minden magyar könyvtárost. Az természetes, hogy ennyi és ilyen könyvtárosi tudással Miklós rengeteget publikált a könyvtári, könyvtárosi szaksajtóban. Számos írása máig kötelező irodalom a legkülönbözőbb főiskolai és egyetemi könyvtár szakokon. Az azonban már éppen nem természetes, sokkal inkább csodaszámba megy, hogy e kiterjedt tevékenység mellett hogyan telt ki tőle még egy egész életműre elegendő irodalmi és művészetkritikusi oeuvre. Pedig kitelt. Csaknem tucatnyi könyv és bravúrosnál bravúrosabb kritikák, amelyek értékét olyanok visszajelzései is igazolhatják, mint Mészöly Miklósiéi, Tandori Dezsőiéi, de a sort még hosszan folytathatnám.

De mi következik ebből ránk, egyszerű könyvtárosokra nézve? Talán az, hogy nem elég szakmánk jó ismerőinek, derekas gyakorlóinak lennünk. Átfogó és nagyon sokoldalú műveltségre, használható nyelvtudásra is szert kell tennünk. Nem a magunk örömeire csak, hanem azért, hogy valóban jól művelhessük a szakmát, és jobban szolgálhassuk azokat, akiknek szolgálatára felesküdtünk: az olvasókat.

Fogarassy Miklóstól hallottam a következő francia sírfeliratot: Mourir c'est rien, etre oublié, c'est tout, azaz: meghalni semmi, elfelejtve lenni, az minden. Persze hazug ez a sírfelirat. Meghalni nem semmi. Az emlékezetbe, a Miklóstra való emlékezésben azonban biztos vagyok, biztosak lehetünk. Nyugodjék békében!.

(Elhangzott a rákoskeresztúri Újköztetetőben 2013. augusztus 28-án.)

Vajda Kornél